

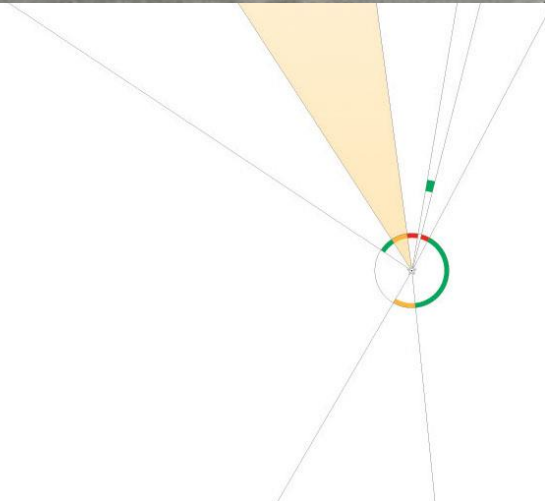

Kragerø
Sparebank

- i flo og fjære siden 1840

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar 3)

Oppdatert pr. 31. desember 2015

Innhold

1	Innledning	3
2	Konsolidering	3
2.1	Oversikt over datterselskap, tilknyttede selskaper mv	3
3	Ansvarlig kapital og kapitalkrav	4
3.1	Ansvarlig kapital	4
3.2	Kapitalkrav	5
3.3	Bufferkrav	6
3.4	Uvektet kjernekapitalandel	6
4	Kredittrisiko og motpartrisiko	6
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall	6
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger	7
4.3	Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder	8
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid	8
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier	9
4.6	Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier	9
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	10
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav	10
4.9	Motpartrisiko knyttet til derivater	11
5	Egenkapitalposisjoner	11
6	Renterisiko	11
7	Styring og kontroll av risiko	12
7.1	Formål og prinsipper for ICAAP	12
7.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer	14
7.2.1	Kredittrisiko	14
7.2.2	Markedsrisiko	14
7.2.2.1	Aksjekursrisiko	15
7.2.2.2	Valutarisiko	15
7.2.3	Likviditetsrisiko	15
7.2.4	Operasjonell risiko	16
7.2.5	Konsentrasjonsrisiko	16
7.2.6	Eiendomspriserisiko	16
7.2.7	Forsikringsrisiko	16
7.2.8	Forretningsrisiko	16
7.2.9	Omdømmerisiko	17
7.2.10	Strategisk risiko	17

1. Innledning

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriften del IX (Pilar 3). Dokumentet oppdateres årlig med utgangspunkt i årsregnskapet pr. 31.12.2015, og gir en presentasjon av risiko- og kapital situasjonen i Kragerø Sparebank.

I Pilar 1 beregnes myndighetenes minimumskravet til ansvarlig kapital. Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte myndighets-bestemte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. Videre beregnes kapitalkrav for operasjonell risiko etter basismetoden. Dette innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år. Banken har ikke handelsportefølje og beregner derfor ikke kapitalkrav for markedsrisiko under Pilar 1, jfr. kapittel 3.

Pilar 2 er bankens egen prosess for å vurdere samlet kapitalbehov i f.h.t. ønsket risikoprofil og strategiske utvikling. ICAAP-behov fremkommer dermed som en samlet vurdering av pilar 1 og pilar 2 risikoer, jfr. kapittel 7.

2. Konsolidering

Kragerø Sparebank eier 51 % av datterselskapet Telemarksmegleren AS og 100 % av Investmar AS. Det er ikke utarbeidet konsernregnskap. Unnlatt konsolidering av bankens datterselskaper begrunnes med at det ikke har betydning for å bedømme konsernets stilling og resultat. Regnskapet er derfor ikke konsolidert, ih.h.t. til regnskapsloven § 3-8. 2 ledd.

2.1. Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv

	Kommune	Selskaps- kapital	Antall Aksjer	Eierandel	Total egenkapital	Resultat 2015
Selskap						
Telemarksmegleren AS	Kragerø	300	153	51 %	2.419	2.477
Investmar AS	Kragerø	5.815	1.000	100 %	16.965	-1.204
					19.384	1.273

3. Ansvarlig kapital og kapitalkrav

3.1. Ansvarlig kapital

Den ansvarlige kapitalen består av ren kjernekapital. Beregningen følger kapitalkravsforskriftens kategorier og vektingsregler.

Spesifikasjon av ansvarlig kapital og beregning av kapitaldekning (beløp i kr.1000):

Kapitaldekning	2.015
Sparebankens fond	388.108
Gavefond	2.247
Sum egenkapital	390.355
Fradrag for overfinansiert pensjonsforpliktelse	
Fradrag for immaterielle eiendeler	
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	-50.803
Sum ren kjernekapital	339.552
Fondsobligasjoner	
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	
Sum kjernekapital	339.552
Ansvarlig lånekapital	
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	
Sum tilleggskapital	
Netto ansvarlig kapital	339.552
	2.015
Eksponeeringskategori (beregningsgrunnlag etter risikovekt)	
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	13.931
Offentlige foretak	
Multilaterale utviklingsbanker	
Internasjonale organisasjoner	
Institusjoner	17.285
Foretak	220.027
Massemarkedsengasjementer	
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	1.066.442
Forfalte engasjementer	4.736
Høyrisiko-engasjementer	
Obligasjoner med fortrinnsrett	8.028
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	4.278
Andeler i verdipapirfond	123.760
Egenkapitalposisjoner	116.755
Øvrige engasjementer	287.832
Gruppenedskrivninger	-8.570
Ansvarlig kapital i andre finansinst.	-50.803
CVA-tillegg	
Sum beregningsgrunnlag for kredittrisiko	1.803.701
Beregningsgrunnlag for operasjonell risiko	153.485
Beregningsgrunnlag for motpartsrisiko	
Sum beregningsgrunnlag	1.957.186
Kapitaldekning i %	17,35
Kjernekapitaldekning	17,35
Ren kjernekapitaldekning i %	17,35

3.2. Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. Tallene utgjør 8% av beregningsgrunnlaget, som er myndighetenes minimumskrav til ansvarlig kapital. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko og samlet kapitalkrav.

Minimumskrav til ansvarlig kapital	(beløp i tusen kroner)
Eksponeeringskategori (beregningsgrunnlag etter risikovekt)	
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	1.114
Offentlige foretak	
Multilaterale utviklingsbanker	
Internasjonale organisasjoner	
Institusjoner	1.383
Foretak	17.602
Massemarkedsengasjementer	
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	85.315
Forfalte engasjementer	379
Høyrisiko-engasjementer	
Obligasjoner med fortrinnsrett	642
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	342
Andeler i verdipapirfond	9.901
Egenkapitalposisjoner	9.340
Øvrige engasjementer	23.027
Gruppenedskrivninger	-668
CVA-tillegg	
Sum beregningsgrunnlag for kredittrisiko	148.360
Beregningsgrunnlag for operasjonell risiko	12.279
Beregningsgrunnlag for motpartsrisiko	
Sum beregningsgrunnlag	160.639

3.3. Bufferkrav

Banken har pr. 31.12.2015 et kombinert kapitalbufferkrav på kr. 127,2 mill. Dette kommer i tillegg til myndighetenes minimumskrav til ren kjernekapital på kr. 156,5 mill.

Buffertype	Krav til ren kjernekapital pr 31.12.2015 i mill kr
Bevaringsbuffer	48.929
Systemrisikobuffer	58.715
Motsyklisk buffer	19.571
Kombinert bufferkrav	127.215

Banken har kr. 212,3 mill. i ren kjernekapital tilgjengelig til å dekke det kombinerte kapitalbufferkravet.

3.4. Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel regnes ut fra beregnet kjernekapital med og uten overgangsordninger delt på engasjementsbeløp for balanseførte og ikke balanseførte poster i kapitaldekningsoppgaven, justert for konverteringsfaktorer (i h.h.t. CRR artikkel 429, nr. 10). Den uvektede kjernekapitalandelen har til hensikt å fungere som sikkerhet mot for lavt beregningsgrunnlag i kapitaldekningsberegningene, og sørge for at bankene holder et minimum av kapital, selv ved vridning av porteføljen mot lavrisikosegmenter. Uvektet kjernekapitalandel er omtalt i CRD IV-forordningen (CRR, EU No. 575/2013) artikkel 430.

Uvektet kjernekapitalandel	
Uvektet kjernekapitalandel (Kapital som kvalifiserer som kjernekapital)	10,04 %
Uvektet kjernekapitalandel (Inkludert kjernekapital omfattet av overgangsregler)	
	10,04 %

4. Kredittrisiko og motpartsrisiko

4.1. Definisjon av mislighold og verdifall

Definisjon av misligholdte engasjementer

Et lån anses som misligholdt når låntaker ikke har betalt forfalte terminer innen 90 dager etter terminforfall, eller når rammekreditter ikke er inndekket som avtalt.

Definisjon av øvrige tapsutsatte engasjementer

Et engasjement anses for å være tapsutsatt, selv om det ennå ikke er misligholdt, når det er identifisert objektive bevis på verdifall.

Definisjon av verdifall

Utlån og garantier vurderes etter "Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner av 21.12.2004". Utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi (lånebeløpet som er overført til kunden). Ved senere måling vurderes utlån til amortisert kost fastsatt ved bruk av effektiv Basel II – Pilar rentemetoden, som forenklet kan sies å være utlånets balanseførte verdi ved første gangs måling justert for mottatte avdrag og eventuell nedskrivning for tap.

Dersom det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, foretas nedskrivning for verdifallet. Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier. Retningslinjene omhandler hovedsakelig følgende dimensjoner:

- Personmarked/bedriftsmarked
- Vesentlige/uvesentlige engasjement
- Misligholdte/ikke misligholdte engasjement
- Endring i risikoklasser

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriften, observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling

4.2. Metode for beregning av nedskrivninger

Banken fordeler sine utlån på PM-lån til personmarkedet og BM-lån til bedriftsmarkedet.

Behandling av individuelle nedskrivninger på utlån

Vurdering av om det foreligger objektive bevis for verdifall skal foretas enkeltvis av alle utlån som anses som vesentlige. Utlån som er vurdert individuelt for nedskrivning og hvor nedskrivning er gjennomført skal ikke medtas i gruppevurdering av utlån.

Behandling av nedskrivninger på grupper av utlån

Nedskrivning på grupper av utlån vil si nedskrivning uten at det enkelte tapsengasjement er identifisert. Nedskrivningen er basert på objektive bevis for verdifall i bankens låneportefølje ut fra bankens vurdering av risiko for manglende betalingsevne med grunnlag i beregninger med basis i erfaringstall, konjunkturendringer, bransjeanalyser og andre forhold. Andre forhold kan være verdifall på fast eiendom ved økte markedsrenter, svikt i betjeningsevne ved markert renteoppgang eller nedbemanning på større arbeidsplasser.

4.3. Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Offentlig forvaltning				
Lønnstakere o.l.	1.683.840	94.799	108.583	1.778.639
Utlandet	12.004	887	-	12.891
<i>Næringssektor fordelt:</i>				
Jordbruk, skogbruk, fiske	26.581	1.454	-	28.035
Industriproduksjon	22.111	3.077	650	25.838
Bygg og anlegg	114.455	12.878	3.362	130.695
Varehandel, hotell/restaurant	86.648	7.793	4.869	94.441
Transport, lagring	26.532	778	2.425	27.310
Finans, eiendom, forretningsmessige tjenester	498.781	22.993	2.970	521.774
Sosial og privat tjenesteyting	58.006	3.300	1.142	61.306
				-
Sentralbank				
Kredittinstitusjoner				
Sum	2.528.958	147.959	124.001	2.800.918
Kragerø	1.453.590	86.490	110.453	1.650.533
Resten Telemark	263.555	11.471	7.060	282.086
Oslo/Akerhus	546.087	32.896	3.488	582.471
Resten av landet	262.712	14.974	3.000	280.686
Utlandet	3.014	2.128		5.142
Gjennomsnitt²	2.438.784	129.387	133.711	2.701.882

¹ Etter individuelle nedskrivninger

² Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år

4.4. Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Matrisen viser beløp for ulike engasjementstyper fordelt på løpetid.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Sum
Utlån og fordringer	208.060	29.063	114.978	525.085	1.651.772	2.528.958
Ubenyttede rammer	-		147.959		-	147.959
Garantier				124.001	-	124.001
Sum	208.060	29.063	262.937	649.086	1.651.772	2.800.918

4.5. Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Matrisen viser misligholdte utlån og individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantier fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Engasjementer med nedskrivninger	Samlede nedskrivninger ¹
Offentlig forvaltning			
Lønnstakere o.l.	8.298	931	1.286
Utlandet			
<i>Næringssektor fordelt:</i>			
Jordbruk, skogbruk, fiske		-	229
Industriproduksjon		1.168	10.010
Bygg og anlegg	1.388	2.983	-
Varehandel, hotell/restaurant		-	4.029
Transport, lagring		68.235	
Finans, eiendom, forretningsmessige tjenester	-	5.030	-
Tjenesteytende næringer ellers	-		1.084
			-
Sum	9.686	78.347	16.638
Kragerø	5.270	77.416	15.351
Resten av Telemark	2.934	225	530
Oslo/akerhus	1.430	706	706
Resten av landet	51	-	51
Utlandet	-	-	-
Sum	9.686	78.347	16.638

¹ Kun individuelle nedskrivninger

² Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6. Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)	Utlån	Garantier
Individuelle nedskrivninger på utlån		
Individuelle nedskrivninger 01.01.	9.053	
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt individuell nedskrivning	-19.173	
Økte individuelle nedskrivninger i perioden	2.000	
Nye individuelle nedskrivninger i perioden	16.750	
Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	10.191	
Individuelle nedskrivninger 31.12.	16.638	-
Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i tusen kroner)		
Nedskrivninger på grupper av utlån		
Nedskrivninger på grupper av utlån 01.01.	11.300	
Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	-2.730	
Nedskrivninger på grupper av utlån 31.12.	8.570	-

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kroner)	Utlån	Garantier
Periodens endring i individuelle nedskrivninger på utlån	7.589	
Periodens endring i individuelle nedskrivninger		
Periodens endring i gruppeavsetninger	2.730	
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	19.173	
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	-1.716	
Periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap	-416	
Periodens tapkostnader	27.360	-

4.7. Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Kragerø Sparebank har pr. rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8. Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarlige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjementsbeløp før sikkerheter	Engasjementsbeløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen
Stater og sentralbanker	112.027	112.027	
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	69.654	69.654	
Offentlige foretak	-	-	
Multilaterale utviklingsbanker	15.085	15.085	
Internasjonale organisasjoner	-	-	
Institusjoner	64.792	64.792	
Foretak	276.895	256.971	
Massemarkedsengasjementer			
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	2.318.979	2.314.933	
Forfalte engasjementer	5.299	4.594	
Høyrisiko-engasjementer			
Obligasjoner med fortrinnsrett	80.728	80.728	
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	21.392	21.392	
Andeler i verdipapirfond	144.732	144.732	
Egenkapitalposisjoner	51.596	51.596	
Øvrige engasjementer	298.879	298.346	
Sum	3.460.058	3.434.850	-

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen.

Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet og minst hvert tredje år.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon av typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9. Motpartsrisiko knyttet til derivater

Det er inngått rentebytteavtaler for å redusere bankens eksponering overfor svingninger i rente/avkastning på poster innenfor balansen. Avtalene, som er rene sikringsforretninger, medfører avtale om bytte av rentebetingelser for et avtalt beløp og avtalt tidsrom.

5. Egenkapitalposisjoner

Aksjer og grunnfondsbevis er klassifisert som omløps- eller anleggsmidler. Omløpsmidler vurderes til den laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi, med unntak av investeringer i pengemarkedsfond, som vurderes til markedsverdi. Årsaken til dette er at avkastningen i pengemarkedsfond er renter på underliggende rentebærende aktiva. Grunnlag for virkelig verdi for børsnoterte aksjer som er omløpsmidler, er børskurs på måletidspunktet. Grunnlag for virkelig verdi for ikke børsnoterte aksjer som er omløpsmidler eller anleggsmidler, er anskaffelseskost. Dersom virkelig verdi av aksjene klassifisert som anleggsmidler faller under anskaffelseskostnad, og verdifallet er vurdert ikke å være av forbigående karakter, nedskrives aksjene. Nedskrivningen reverseres i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Matrisen under viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Matrisen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år og hvor mye av dette som er medregnet i h.h.v. kjernekapital og tilleggskapital.

Egenkapitalposisjoner (beløp i tusen kroner)

Beløp i tusen kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/ -tap i perioden	Urealisert gevinst/ -tap	Herav medregnet i kjernekapital ¹
Aksjer og andeler – gevinstformål	106.505	107.350	4.061	-1.873	-1.873
- børsnoterte aksjer	38.230	38.230			
- andre aksjer og andeler	2.802	9.124			
Aksjer og andeler – strategisk formål	70.279	95.128			
- børsnoterte aksjer					
- andre aksjer og andeler	29.315	29.815			
Sum	247.131	279.647	4.061	-1.873	-1.873

6. Renterisiko

Banken benytter finansielle derivater for å kunne sikre eksponeringen mot renterisiko som oppstår gjennom bankens virksomhet. Slike avtaler omfatter rentebytteavtaler og aksjeindeksopsjoner, valutabytteavtaler, kombinerte rente- og valutabytteavtaler og kombinerte rente- og aksjeindeksbytteavtaler.

Bankens finansielle derivater er definert som sikringsforretninger og effekten av disse blir vurdert i sammenheng med den sikrede post. Banker benytter ikke slike forretninger til spekulativ handel, men bare som del av bankens sikringsstrategi.

Alle bankens derivatavtaler dekker også kravene til regnskapsmessig sikring. Siden alle finansielle derivater er klassifisert som sikringskontrakter, er de bokført til verdien ved inngåelsen, dvs. virkelig verdi lik null. Virkelig verdi på rapporterings-tidspunktet er basert på verdianslag innhentet fra meglere og motparter. Virkelig verdi tilsvarer prisen en vil betale eller motta i markedet ved terminering av en kontrakt. Virkelig verdi av finansielle derivater benyttes kun til informasjon i note, se note 6.

Renteinstrumenter utenfor balansen

Resultatet av sikringsforretninger blir bokført parallelt med resultatet av den underliggende balanseposten som forretningen er inngått for. Finansielle derivater som er sikringsforretninger, verdsettes etter samme prinsipper som den sikrede post. Det fremkommer således ikke noen isolerte gevinster eller tap på disse. Netto resultat av rentebytteavtalene er ført mot rentekostnader og renteinntekter.

Den del av bytteavtalen som er inngått for å sikre utbetalingen av børsavkastning på inngåtte innskuddsavtaler, er en sikringsforretning. Den verdsettes etter samme prinsipp som den sikrede post. Beregnet merverdi på sikringsforretningen har tilsvarende beregnet merverdi på bankinnskuddet.

Rentebytteavtaler utenom balansen	Løpetid	Nominelt beløp		Markedsverdi
		31.12.2015	Snitt 2015	31.12.2015
Sikringsportefølje/Instrument				
Renteswap avtaler for sikring av utlån til kunder	2015-2025	88 000	93 000	-4 136
Samlet portefølje		88 000	93 000	-4 136

7. Styring og kontroll av risiko

7.1. Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være framoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Fremtidige tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinje-forsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, men skal dekkes av kapital.

Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Banken har videre, basert på en overordnet risikotoleranse, etablert et minstekrav til buffer utover beregnet kapitalbehov. Dette nivået er benevnt bankens minimumskrav til kapitaldekning.

I fastsettingen av bankens minimumskrav til kapitaldekning inngår bankens internt beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at minimumskrav til kapitaldekning alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens minimumskrav til kapitaldekning og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderingen er vedtatt av bankens styre. Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoen gjøres ved hjelp av ulike metoder.

Banken stresstester effekten på kapitaldekningen av et alvorlig økonomisk tilbakeslag/nedgangskonjunktur. I tillegg gjennomfører banken en reversed stresstest. I en reversed stresstest bestemmer banken først hvilken kapitaldekning som er så lav at banken risikerer å bli satt under administrasjon og/eller overtatt. Deretter simulerer banken med forskjellige kombinasjoner av parameterverdier som i sum gir det resultat man har bestemt.

Hensikten med en slik reversed stresstest er å gi banken ytterligere kunnskap om hvor mye som skal til før bankens kapitaldekning faller under ett kritisk nivå. Banken gjennomfører også egne stresstester av markedsrisiko og likviditetsrisiko.

7.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoer

I det følgende gis en gjennomgang av bankens håndtering av de enkelte risikoene. Kragero Sparebank er en forholdsvis liten kredittinstitusjon. Det er derfor et overordnet mål for styret at bankens kredittpolicy innebærer forsvarlig risiko. Banken har utarbeidet eget regelverk som bidrar til begrensninger og styring av den finansielle risiko. Finansiell risiko deles inn i kredittrisiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Markedsrisiko består igjen av renterisiko, valutarisiko og aksjekursrisiko. Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike typer risikoer, og hvordan banken har håndtert disse.

Risikostyringsfunksjonen er organisert som en integrert del av bankens internkontrollopplegg. Ansvarlig avdelingsleder forestår her avvikrapportering til adm. banksjef, som igjen sørger for videre rapportering til bankens styre i de situasjonene der det er påkrevet.

7.2.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at kunder/motparter ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor banken. Kredittrisiko vedrører alle fordringer på kunder/motparter, utlån, kreditter, garantier, uoppgjorte handler, ubenyttede kreditter, samt motpartsrisiko som oppstår gjennom derivater. Kredittrisiko avhenger av blant annet fordringens størrelse, tid for forfall, sannsynlighet for mislighold og eventuelle sikkerheters verdi. Kredittap kan også oppstå som følge av operasjonelle feil. Kredittrisiko er bankens vesentligste risiko og består hovedsakelig av utlån. Det stilles i utgangspunktet krav om 15 % egenkapital til alle bankens utlånskunder.

Som sikkerhet for bankens utlånsportefølje benyttes i hovedsak:

- pant i fast eiendom
- registrerbart løsøre, landbruksløsøre og driftstilbehør
- fordringer og varelager
- pant i bankinnskudd
- finansiell pant registrert i VPS, aksjer og obligasjoner
- kausjonister

Generelt kreves sikkerhet for alle typer lån, med unntak av lønnskotokreditt.

7.2.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap og gevinst forårsaket av endringer i markedsparametere som rente, valutakurser, aksje- eller råvarepriser. Markedsrisiko som banken står overfor er hovedsakelig renterisiko og inkluderer potensielle svingninger i verdien av fastrenteinstrumenter eller finansielle instrumenter knyttet til en markedsbenchmark (NIBOR flytende pengemarkedsrente) som følge av endringer i markedsrenter, og i fremtidige kontantstrømmer for finansielle instrumenter til flytende rente. Priserisiko kommer av endringer i markedspriser, enten forårsaket av spesifikke faktorer knyttet til et individuelt finansielt instrument eller utsteder, eller faktorer som påvirker alle instrumenter handlet i et marked. Dette kan for eksempel omhandle endringer i priser eller volatilitet på aksjer, aksjeindekser eller råvarer. Rentepapirer, aksjederivater og råvaderivater er eksponert for denne risikoen.

Det vesentligste av markedsrisiko relaterer seg til verdipapirmarkedet representert ved egne verdipapirbeholdninger. Hovedtyngden av bankens portefølje er plassert i likvide obligasjoner med begrenset risiko for store fall i markedsverdi. Obligasjonsporteføljen er forvaltet av Eika Kapitalforvaltning som har spesialkompetanse innen området. Forvaltningen er underlagt rapporterings- og posisjonsrammer fastlagt av styrene i selskapene. Rammene skal begrense risikoen, og disse rammene gjennomgås minst én gang i året.

Konsernets samlede markedsrisiko vurderes basert på stressscenarier utarbeidet i tråd med anbefalinger fra Finanstilsynet og Baselkomiteen.

Banken benytter følgende sikringsinstrumenter:

Rentebytteavtaler (renteswapper og kombinerte rente- og valutabytteavtaler) – avtaler om å bytte rentebetingelser, eller rentebetingelser og kontantstrømmer i valuta, for et bestemt nominelt beløp over et bestemt antall perioder.

Formålet med bruk av rente- og valutainstrumenter er å sikre fremtidige rentevilkår eller motvirke effekten av kurssvingninger.

Aksjer i tilknyttede selskaper, konsernselskaper og strategiske plasseringer er ikke en del av prisrisikoen på aksjer, men inngår i strategisk risiko og eierrisiko.

Konsernet har ingen vesentlig valutaeksponering per 31. desember 2015.

Konsernet er også eksponert for renterisiko knyttet til tap av rentenetto. Ulik rentebinding og referanserenter på utlån og innlån gir utslag på rentenetto i banken. Renterisiko reduseres ved at innlån og utlån i høy grad tilpasses samme rentebetingelser.

7.2.2.1 Aksjekursrisiko

Aksjekursrisikoen omhandler risiko i forhold til aksjer, aksjefond og pengemarkedsfond. Disse deles gjerne inn i handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler.

Omløpsporteføljen består hovedsakelig av fond hvor banken har plassert deler av sin overskuddslikviditet. Disse fondene inngår som en del av bankens likviditetsreserve. Størrelsen på og kursutviklingen for denne beholdningen inngår i den månedlige rapporteringen til bankens styre.

Anleggsbeholdningen består hovedsakelig av aksjer i strategiske selskaper. Virksomheten styres av egne regler fastsatt av styret, og det er gitt klare fullmakter og volumbegrensninger på området.

7.2.2.2 Valutarisiko

Banken valutarisiko ligger i kjøp og salg av reisevaluta til våre kunder samt oppgjør i DKK til vår dataleverandør (SDC) i Danmark. Valutarisikoen vurderes som minimal.

7.2.3 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

7.2.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser.

Banken skal ha en moderat risikoprofil når det gjelder operasjonell risiko, men er eksponert for betydelig iboende operasjonell risiko gjennom sin virksomhet. Bankens operasjonelle risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser, samt juridisk risiko. Banken skal innrettes slik at man alltid unngår store tap. For øvrig må tiltak knyttet til operasjonell risiko være basert på en analyse av kostnad og nytte.

7.2.5 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er risiko for tap som følge av konsentrasjon av store enkeltkunder, enkelte bransjer, geografiske områder, sikkerheter med samme risikoegenskaper (for eksempel priser), motparter i interbankoperasjoner eller handel med finansielle derivater.

Kapital allokert til konsentrasjonsrisiko er i første rekke knyttet til virksomheter som fremkommer på rapport over store engasjementer, lokale bedrifter og eksponering i konjunkturutsatte bransjer.

Banken har syv store utlånsengasjementer til bedriftsmarkedet. Tap på konsentrasjonsrisiko er som redegjort for over, tatt hensyn til i tapsavsetningene.

7.2.6 Eiendomspriserisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på bankens eiendommer eller porteføljer av eiendomsinvesteringer, eller uventede tap på lån til datterselskaper som er eiendomsselskaper. (Ofte er eiendommassen skilt ut i egne datterselskaper). Eiendomspriserisiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko.

7.2.7 Forsikringsrisiko

Banken selger forsikringsprodukter via Eika forsikring AS og har ikke forutsatt risiko på dette området.

7.2.8 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter, og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd.

Forretningsrisiko omfatter omdømmerisiko og strategisk risiko, og vurderes som lav. Omdømmerisiko ønskes lav, mens strategisk risiko aksepteres samlet lav til middels. For enkeltprosjekter aksepteres en høyere risikotoleranse.

Styret anser de vesentligste forretningsrisikoer knyttet til utviklingen å være:

- Markedsforhold/konkurranse
- Kundetilfredshet og -lojalitet
- Omdømme (også i forhold til kapitalmarkedene)
- Kompetansekrav

- Endring i rammebetingelser
- Resultat/soliditet.

7.2.9 Omdømmerisiko

Omdømmerisiko er risiko for at banken påføres tap eller kostnader som følge av at omdømmet svekkes ved manglende kontrollrutiner. Bankens risikovurdering er i 2015 foretatt etter samme opplegg som foregående år. Innenfor alle bankens risikoområder er det foretatt en vurdering som har resultert i risikovekt etter en skala fra 1 til 5, hvor 1 betyr ubetydelig skade og 5 betyr svært alvorlig skade. Det er så foretatt en systematisk gjennomgang av alle bankens virksomhetsområder og definert de forskjellige typer risiko innenfor hvert område. Den enkelte type risiko er deretter tildelt risikograd i en skala fra 1 til 3, hvor 1 er liten, 2 er moderat og 3 er stor risikograd. Ved å multiplisere risikovekten med risikograden, er det beregnet en relativ risiko innenfor de forskjellige virksomhetsområder og typer risiko. Det er foretatt systematisk gjennomgang av alle tiltak som banken har iverksatt for å redusere risiko. Den relative risiko er også vurdert mot de interne rutiner og instruksjoner og det rammeverk som er etablert i bankens systemer. Vurderingen har resultert i restrisiko, som er den risiko banken har vurdert i forhold til iverksettelse av utvidede tiltak for å begrense risikoen ytterligere.

7.2.10 Strategisk risiko

Strategisk risiko er risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.